

Perspektivní technologie v chovu skotu

Prof. Ing. Jaroslav Pytloun, DrSc.

Doc. Ing. Oldřich Doležal, DrSc.

Doc. Ing. Jiří Motyčka, CSc.

Katedra chovu skotu a mlékařství, ČZU v Praze

Chovatelé skotu stojí často před řešením techniky a technologie chovu, optimálního chovného prostředí a managementu. Obecnou snahou totiž musí být vytvoření komplexu - **plemeno - výživa - prostředí - člověk**, při respektování všech složek, neboť nejslabší článek rozhoduje o ekonomické efektivnosti, tj. úspěchu chovu.

Stručný přehled základních problémů a poznatků, by měl přispět k volbě té nejlepší varianty. Je nutné zdůraznit, že obecně ta nejlepší varianta neexistuje. V každém případě jde o určitý kompromis mezi biologickými požadavky (odlišné u plemen, kategorií aj.) a konkrétními přírodními podmínkami a také požadavky na produktivitu práce.

Chovatelé se v současné době rozhodují, zda volit:

Vazné nebo volné ustájení ?

Odpověď na tuto otázku je v současné době jednoznačná. Vazné ustájení překročilo svůj zenit ve výkonnosti před více než dvaceti lety. Sebelepší technické zdokonalení stájových detailů, technologických prvků a linek nepřináší potřebný a výrazný efekt ve snížení pracnosti a zvýšení chovného komfortu. Navíc vysokoužitková zvířata vyžadují pohyb jako svou nezbytnou životní potřebu, což vazné ustájení s předozadním pohybem " 1 m neumožňuje.

Volné ustájení je v současné době preferováno všemi předními chovateli, především z důvodů nižší pracnosti při ošetřování a dojení, větší čistoty vemene i zvířete, lepšího zdravotního stavu, včetně lepších produkčních ukazatelů. Podstatně více vyhovuje v současné době platným požadavkům na welfare zvířat. Rovněž ekonomika výroby je podstatně příznivější, a to u všech kategorií.

Stelivové nebo bezstelivové ustájení ?

Velmi častá otázka chovatelů, kteří uvažují s výstavbou nové stáje, je dána určitými pochybnostmi o výhodách těchto technologií. Stelivové stáje mají přednost v tom, že jsou investičně méně náročné, splňují relativně více ekologických požadavků, ale na druhé straně proti nim hovoří vyšší spotřeba pracovního času, energie na převozy slámy z pole do stáje a zpět, včetně ztrát živin z pevného chlévského hnoje, které mnohdy přesahují 50 %.

Důsledná analýza předností a nevýhod obou těchto technologií vedla chovatele ve vyspělých státech k jednoznačné volbě bezstelivového ustájení. V našich podmínkách je situace poněkud ztížena ne vždy příznivými zkušenostmi ze špatně provozovaných bezstelivových stájí, nedostatkem pohotových investičních prostředků, současnou legislativou a především konzervativním myšlením velké části vodohospodářů, hygieniků i veterinářů.

V současné etapě převažující většina nově budovaných stájí je se stelivovou technologií, která je pro většinu investorů nových, ale především rekonstruovaných stájí nejvíce průchodná, především z finančních aspektů.

Mobilní nebo stacionární technologie ?

Odpověď je daná dispozičním řešením stájí, možnostmi prostorového uspořádání. Obě technologie mají své nesporné přednosti. Přesto je zřejmé, že i chovatelské špička upřednostňuje mobilní linky krmení a toleruje stacionární linky odkluzu mrvy. Obdobně i v našich podmínkách se jeví výhodnější mobilní zakládání krmiva i vyhrnování mrvy pro svou funkční jistotu a relativní investiční nenáročnost.

Novostavby nebo rekonstrukce ?

V tomto případě, s ohledem na omezení disponibilních finančních zdrojů, lze upřednostnit rekonstrukce za předpokladů, že náklady budou nižší (využití inženýrských sítí, pozemek k dispozici atd.)

Klasické zateplené nebo přístřeškové stáje ?

Na danou otázku neexistuje již jednoznačná odpověď. Přístřeškové stáje vyhovují biologickým požadavkům zvířat a jsou investičně levnější. Lze je provozovat pouze ve stelivové formě a to u adaptovaných zvířat. Skot však bude chován i v oblastech s nedostatkem slámy a tam bude muset být využíváno bezstelivového ustájení v klasických stájích i za cenu vyšších pořizovacích nákladů. Obecně lze uvést, že trend půjde ve směru otevřených vzdušných stájí.

Jaká je optimální koncentrace zvířat na farmě ?

Otázku je v současné době jen obtížně zodpovědět. Přesto lze konstatovat, že celosvětový trend dospívá k vyšším koncentracím. Zdá se, že v nejbližších letech bude koncentrace 100 krav na farmě z ekonomických hledisek neúnosná, vzhledem k vysokému podílu konstantních nákladů. O vhodnosti vyšších kapacit svědčí i klesající relativní náklady (Kč/UM) na rekonstrukci. Zatímco u kravína K-96 s dojírnou činí náklady i přes 50 tis. Kč na krávu, tak u rekonstrukce velkokapacitních kravínů jsou časté případy poklesu nákladů pod 30 tis. Kč. na ustajovací místo. Lze proto doporučit volbu koncentrace minimálně 200 krav, které by využily dostatečně i technické zázemí farmy.

Doporučované systémy ustájení pro jednotlivé kategorie skotu:

1) DOJNICE - pro chov vysokoužitkových krav v dojených stádech, ale i pro plemence bez tržní produkce mléka je nejvhodnější volné ustájení, vzhledem ke svým zootechnickým, ale i ekonomickým přednostem (dojírny, výběhy, pastva). Chovatelé pak vzhledem ke svým specifickým podmínkám a volbě systému chovu (plemeno) mohou volit z několika základních variant volného ustájení, které mají své přednosti, ale i své nevýhody.

Jsou to:

a) boxové ustájení - stelivové
- bezstelivové
funkčně nejspolehlivější způsob

b) kombiboxové ustájení - kompromis
nižší náklady při rekonstrukci, rychlost výstavby

c) hluboká podestýlka - při dostatku steliva (v našich podmínkách spíše asi pro mladé krávy).

Vhodné pouze do přístřeškových stájí.

d) kotcové ustájení s plochými podlahami - je překonáno a nahrazováno ustájením se spádovanými podlahami a vysokou podestýlkou.

2) TELATA - jejich požadavky na systém ustájení jsou odvislé od způsobu výživy. Dělí se na období mlezivové, mléčné (+přechodné) a rostlinné výživy.

a) období mlezivové výživy (do věku 5-10 dní)

- při použití vzdušného odchovu telat ve VIB je spojeno s obdobím mléčné výživy
- individuální ustájení v úzkorozměrových klecích v blízkosti matky
- u našich stád odchov telat společně s matkami.

b) období mléčné výživy (do věku cca 2,5 až 3 měsíců)

- vzdušný odchov telat ve VIB
- odchov telat v teletnicích s individuálním nebo skupinovým ustájením ve formě stelivové nebo bezstelivové

c) období rostlinné výživy (3 až 6 měsíců)

- doporučuje se pouze skupinové ustájení
- vzdušný odchov telat ve VSB
- odchov telat v teletnicích - pokud nejde po rekonstrukci převést na otevřené stáje s hlubokou podestýlkou nebo spádové lože. U větších koncentrací jsou vhodné i bezstelivové formy - celoroštové pro býčky a boxové roštové pro jalovičky.

3) VÝKRM SKOTU - upřednostňovat intenzivní výkrm, t.j. průměrný denní přírůstek více než 1000 g. Pro ustájení lze využít zejména následující varianty:

a) celoroštové kotcové ustájení - vysoká produktivita

b) hluboká podestýlka - většinou ve variantě s pevným krmištem

c) spádová lože s vysokou podestýlkou je vhodnou variantou pro rekonstrukce stájí

d) výběhové systémy - problémy s dodržením hygienických resp. ekologických předpisů.

4) ODCHOV JALOVIC - nutno opustit vazné ustájení, volit volné v kombinaci s výběhy a pastvou. Lze prakticky využít varianty jako u dojnic s výjimkou kombiboxů, lze použít i celoroštového ustájení.

V České republice jsou nejvíce rozšířeny pro chov dojnic stáje typu K-96 a K-174. Ty se využívají pro modernizaci nejvíce.